LUOKESAI LAKE PILE SETTLEMENT II

In 2003 the explorations of the Luokesai lake (Molėtai district) pile settlement II were continued. The area of 8 m^2 (two trenches) was excavated. No archaeological finds were collected. In trench 3 a part of well-preserved wooden structural element – the plank with two holes – was found. During the investigations 5 test pits of 1 m^2 were excavated in the land territory around the pile settlement. In one of test pits late wheelmade pottery was found.

PLATELIŲ EŽERO POVANDENINIAI IR ŽVALGOMIEJI ŽIEDELIO EŽERO TYRIMAI

Andrzej KOLA, Wojciech SZULTA, Vladas ŽULKUS

2003 m. Torunės universitetas ir BRIAI tęsė povandeninius archeologinius Platelių ežero tyrimus (Telšių apskr., Plungės valsč.) (žr. *ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 296–300; *ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 455–458; *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 560–562; *ATL 2000 metais*, V., 2001, p. 235; *ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 274–275; *ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 324–325).

2003 m. Platelių ežere po vandeniu iš viso buvo apmatuota 128 m^2. Ežektorius 2003 m. tyrimuose naudotas nebuvo. Taip pat žvalgytas Žiedelio ežeras netoli Beržoro.

2003 m. povandeniniai vėlyvųjų viduramžių tilto liekanų matavimai vyko juostose XVI ir XVII (juostose yra keturi 4x4 m dydžio kvadratai), t. y. tarp 60–68 m nuo nulinio punkto Šventorkalnio pusiasalyje. Ši tilto dalis žvalgyta dar 1995 m. 2003 m. atlikti papildomi ir detalesni minėtų kvadratų konstrukcijų matavimai. Gylis matavimų vietoje buvo 10–11 m. Be to, įvairiose juostose apmatuoti ir nupiešti sudėtingesni buvusio tilto medinių konstrukcijų elementai.

Juostoje XVIII, kv. 4, rasta viena tašyta sija X su sujungimo mazgais abiejuose galuose. Viename gale yra dvi trapecinės kiaurymės, kitas sijos galas yra ovalus ir užsibaigia stačiakampio pjūvio liežuviu. Juostoje XX, kv. 3, rastas netašytas rąstas XIV, kurio abiejuose galuose yra ištašyti sujungimo mazgai, viename – tiesaus liežuvio, kitame – dviejų plokščių liežuvių pavidalo. Šitokie mazgai buvo naudojami konstrukcijoms sujungti. Juostoje XX, kv. 3, rastas vienas vienoje pusėje nutašytas rąstas XV, kurio viename gale yra dvi stačiakampės kiaurymės su plačiu pleištu vienoje iš jų. Kitas pusrąsčio galas yra nutašytas laipteliais. Šitokios sujungimo konstrukcijos su pleištais buvo naudojamos apatinėms tilto konstrukcijoms sujungti. Juostoje XV, kv. 3, rastas netašytas rąstas XXIII su skirtingai užbaigtais galais. Viename gale viena rąsto pusė yra ištašyta ir padarytas tiesus 123 cm ilgio sujungimas su dviem kiaurymėmis, antrame yra ištašytas plokščias liežuvis. Juostose XIII, XIV, XV, XVI, kv. 3 ir 4, rastas tašytas rąstas LXV – viena iš įdomiausių aptiktų senojo tilto konstrukcijų. Tai ąžuolinė sija, kurios ilgis yra 1314 cm, plotis – 16 cm, storis – 16–32 cm. Viename gale yra tiesaus liežuvio pavidalo sujungimas su dviem kiaurymėm. Kiaurymėse yra po vieną neįprastos plaktuko formos, t. y. su pastorintais galais pleištą. Be to, plačiuose pleištuose taip pat yra po vieną ovalią kiaurymę, į kurią būdavo įkišamas kitas pleištas.

2003 m. atlikti papildomi detalesni svarbesnių senovinio tilto konstrukcijų matavimai buvo svarbūs galimai teorinei ir praktinei tilto rekonstrukcijai. Be to, rasta neįprastų ir originalių įvairių tilto konstrukcijų sujungimo mazgų.

Geologinių ežero struktūrų tyrimai. Tarp Pilies ir Briedžių salos esančioje ežero dalyje, į P nuo vadinamosios Nalijos seklumos, buvo paimtas ežero nuosėdų bandinys. Šioje vietoje ežero dugnas nuo 3 m gylio P pusėn dviem povandeninėmis terasomis gilėja iki 32 m. Čia nardymo centro „Oktopusas" narai aptiko 22–24 m gylyje esantį keistą darinį – minkšto sapropelio klodą, ištisai išvagotą įvairaus dydžio urvų. Iš šios vietos (23 m gylyje) paimtas bandinys dr. A. Bitino dėka buvo datuotas. Analizę atliko Lietuvos geologijos tarnybos kvartero skyriaus vyresn. geologė A. Grigienė. Buvo atlikta sporų ir žiedadulkių analizė, padaryta procentinė jų diagrama, pateikta sporų ir žiedadulkių rūšinės sudėties lentelė. Nustatyta, jog šis sapropelio sluoksnis ežere, 22–24 m gylyje, susidarė prieš 130 000 m.

Žvalgomieji Žiedelio ežero tyrimai. Žiedelio ežeras yra netoli Platelių, tarp Beržoro ir Ilgio ežerų. Tai palyginti nedidelis ežeras, kurio ŠR dalyje kadaise yra buvusi netaisyklingos formos gana didelė sala. Ežerėlis buvęs žiedo formos, iš čia ir jo vardas. Dabar ši sala virtusi pusiasaliu, kurį iš Š, R ir PR supa pelkės arba užpelkėjęs miškas. Salos aukštesnėse vietose, P ir PR, pastebimas nedidelis, atrodo, natūralus pylimėlis. Plataus žemo pylimo pėdsakų yra ir Š buvusios salos dalyje. Kokių nors paviršiaus reljefo reguliavimo ar galimos gyvenvietės pėdsakų salos paviršiuje nepastebėta.

Po vandeniu pirmiausia ieškota apie buvusią salą. Iš viso paieškose vienu metu dalyvavo 12 narų. Ieškota nuo salos į vandens pusę plaukiant po vandeniu su virve 25 m atkarpomis, perdengiant paieškų plotus. Tokiu būdu dugnas buvo ieškomas nuosekliai. Ieškota ir dumble. Apie salą ieškota ir povandeniniu metalo detektoriumi. Paieškas apsunkino palyginti blogas matomumas – tik iki 2 m.

Vienintelis radinys buvo apie 20 m į V nuo buvusios salos. Ten, 4 m gylyje, dumble, buvo aptiktos, atrodo, skobtinės valties luoto liekanos. Luoto (?) sienelės labai silpnos. Apie luotą guli daug įvairaus ilgio vytelių – gal kažkokio žvejybos įrankio (bučiaus?) liekanų. Nuodugnesniam luoto tyrimui laiko neturėjome. Blogai išsilaikiusi mediena ir smulkūs medžio fragmentai reikalauja itin kruopštaus darbo valant dumblą ežektoriumi ir tyrinėjant radinio aplinką.

Žiedelio ežere aptiktas luotas (?) ir žvejybos įnagių liekanos parodė, jog yra perspektyvus ir kitų Platelių apyežerio ežerų povandeninis žvalgymas.

UNDERWATER EXPLORATIONS IN THE PLATELIAI LAKE AND SURVEY EXPLORATIONS IN THE ŽIEDELIS LAKE

In 2003 the Toruń university and BRIAI continued the underwater archaeological explorations in the Plateliai lake (Telšiai district).

In 2003 in the Plateliai lake under water the total area of 128 m^2 was measured. Additional and more detailed measurements were carried out on the more complicated wooden structural elements of the bridge from the 16th century. In the place of measurements the depth of water reached 10–11 m. Odd and original junctions of various structural elements of bridge were found.

During the survey explorations in the Žiedelis lake near the Plateliai township, not far from the former island, at a depth of 4 m, in the mud, the remnants of an undatable boat-dugout were detected.